

කෙටි සටහන

**අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය:
නීති සම්පාදනය සහ පශ්චාත් නීති පැනවීම් ශක්තිමත්ව ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා වන
ප්‍රමුඛ කාරණා සලකා බැලීම**

විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය
2016 ජූලි

දළ විශ්ලේෂණය

ශ්‍රී ලංකා රජය සංක්‍රාන්තික යුක්තිය පිළිබඳ ඇතැම් යාන්ත්‍රණයන් හා මූලාරම්භයන් සම්බන්ධයෙන් ඒකමතික යෝජනා 30/1 මගින් 'ශ්‍රී ලංකාවේ සංහිදියාව, වගවීම හා මානව හිමිකම් ප්‍රවර්ධනය' කිරීමට කැපවී සිටී. එහි එක් පියවරක් වූයේ අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයක් පිහිටුවා ගැනීමයි. අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන්ගේ අර්බුද ආමන්ත්‍රණය කිරීමට ස්වාධීන හා ශ්‍රී ලංකාවේ පළමු ස්ථීර කාර්යාලයක් ලෙස අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය ස්ථාපිත කිරීම සඳහා වන පනත් කෙටුම්පත මේ වන විට පාර්ලිමේන්තුව අභිමුඛ පවතී. බලහත්කාරයෙන් හා අකමැත්තෙන් අතුරුදහන්කරවීම් හා අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් සම්බන්ධව පරීක්ෂණ පැවැත්වීමට කොමිෂන් සභා කීපයක්ම පැවතියද බොහෝ වින්දිතයන් තවමත් සත්‍ය සහ යුක්තිය සෙවීම දිගින් දිගටම සිදු කරයි. එබැවින් වසර ගණනාවක් පුරාවට කිසිදු පිළිතුරක් නොමැතිව ඔවුන් ඥාතීන් හා සම්පතමයන් සොයමින් සිටින පවුල් සඳහා අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය බලාපොරොත්තුවක් ලබා දේ.

විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය දීර්ඝ කාලයක සිට අතුරුදහන්කරවීම් හා අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ ප්‍රතිපත්ති වෙනස් කිරීම ඇතුළුව සංක්‍රාන්තික යුක්තිය හා අධීක්ෂණ යෝජිත ප්‍රතිසංස්කරණ පිළිබඳ අවධානය යොමු කරමින් සිටී. විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය ඉතා මෑතකදී වත්මන් සටහනට අනුයුක්තව අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන්ගේ කාර්යාලය සම්බන්ධ පනත් කෙටුම්පතට මහ වෙන්වීමක් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී. ශක්තිමත් හා ස්වාධීන කාර්යාලයක් මෙන්ම ශක්තිමත් පනත් කෙටුම්පතක් ස්ථාපිත කිරීමට හා ක්‍රියාත්මක කරවා ගැනීම සහතික කිරීමට වන අදහස් මෙහි ඇතුළත් වේ. අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයේ විධිමත්භාවය උදෙසා එම කාර්යාලයට සත්‍ය සහ යුක්තිය සොයා ගැනීමට වින්දිතයන් කේන්ද්‍රකරගත් ප්‍රවේශයකට වන අත්‍යවශ්‍ය බලතල ලබාදිය යුතුය.

මෙම පනත් කෙටුම්පත වින්දිතයන් හා සිවිල් සමාජය අතර ප්‍රමුඛ කාරණා සම්බන්ධයෙන් බොහෝ විවාද සඳහා පෙළඹවූ අතර මෙහි ලා එම කරුණුවලින් කිහිපයක් පහතින් ආමන්ත්‍රණය කර ඇත. එසේම, රාජ්‍ය නොවන සහ අනෙකුත් සංවිධාන අතර පනත් කෙටුම්පතේ ඇතැම් ප්‍රතිපාදන සම්බන්ධව එකඟතාවයක් නොපවතින නමුත් වින්දිතයන් මැදිකරගත් අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන්ගේ කාර්යාලයේ කටයුතු හා වින්දිතයන් කේන්ද්‍රකරගත් ප්‍රවේශයන් අවශ්‍යතාව පිළිබඳ පුළුල් එකඟතාවන් පවතී. වින්දිතයන්ගේ අයිතිවාසිකම් ලෙස සත්‍ය හා යුක්තිය සපුරාණික මූලධර්ම විය යුතුය. තවද, විශේෂ අධිකරණයක් හෝ පවත්නා අපරාධ යුක්ති පද්ධතිය මගින් හෝ කිසිදු ආකාරයකට අපරාධකරුවන් සම්බන්ධ අනාගත උත්සාහයන් යට ගැසීම

වැලැක්වීමට වගකිවයුතු ශක්තිමත් ආරක්ෂණයන් සමඟින් අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය සතුව පවුල්වලට ඇති දැන ගැනීමේ අයිතිය සුරක්ෂිත කරන ප්‍රාථමික මානුෂවාදී විධානයක් පැවතිය යුතුය. මේ ආකාරයෙන් අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය සතුව මානුෂවාදීත්වය හා නඩු පැවරීමේ ඉලක්ක අතර අවිනිශ්චිතතාවයන් අවමකිරීමට මූලාරම්භයේ පටන් පියවර ගැනීම් සහතික කරමින් අනුකූල හා පැහැදිලි වැඩසටහන් විධික්‍රමයන් පැවතිය යුතුය. එසේම විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය මගින් සත්‍ය හා යුක්තිය මෙන්ම මෙම කාරණා ආමන්ත්‍රණය කිරීමේ අවශ්‍යතාවය අතර ඇති විය හැකි අසමතුලිතයන් පිළිබඳවද සලකා බලයි.

අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයේ විධානාත්මකභාවය පිළිබඳ ශ්‍රී ලංකාවේ විවිධ පුද්ගලයන් විසින් බොහෝ ඉදිරිපත් කිරීම් සිදුකරන අතරවාරයේදී, විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය විශේෂ නිර්දේශයන් කිහිපයක්ම සත්‍ය සහ යුක්තිය සාක්ෂාත් කරගැනීම සහතික කිරීමෙහි ලා ඉදිරිපත් කරයි. මෙම සටහන දීර්ඝ විස්තර සහිත ලේඛනයක් නොවන අතර අනාගතයේදී අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය සමඟ සම්බන්ධ වී මූලික නීති හා ප්‍රතිපතිමය කාරණා මතුකිරීමට විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය බලාපොරොත්තු වේ. මෙහි සඳහන් යෝජනාවන් අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය විධානාත්මක කිරීම ශක්තිමත් කිරීමේ ප්‍රාථමික අරමුණ සමඟ අනෙකුත් සන්දර්භයන්හි ආදර්ශයන් මත පදනම් වේ.

1. ක්‍රියාකාරී අධිකරණ වෛද්‍ය ඒකකයක් හෝ කණ්ඩායමක් ස්ථාපිත කිරීම

අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් සෙවීමේ හා හඳුනාගැනීමේ කාර්යයන් සඳහා අධිකරණ වෛද්‍ය පර්යේෂණ අත්‍යාවශ්‍ය වේ. බලහත්කාරයෙන් හා ස්වේච්ඡාවෙන් තොරව සිදුකරන අතුරුදහන් කරවීම් පිළිබඳ එක්සත් ජාතීන්ගේ ක්‍රියාකාරී කණ්ඩායම 2015 නොවැම්බර් මාසයේදී ශ්‍රී ලංකාවේ සිදුකළ සංචාරයෙන් පසු කියා සිටියේ ශ්‍රී ලංකාවේ අතුරුදහන්වීම් සෙවීමේ යාන්ත්‍රණයට අධිකරණ වෛද්‍ය ප්‍රවීණතාවය ඇතුළුව මිනී ගොඩලැමේ ක්‍රියාවන්ට තාක්ෂණික ශක්තිතාවය ලබාදිය යුතු බවයි.¹ එසේම අපක්ෂපාතී විධිමත් පරීක්ෂණයන් පැවැත්වීමට ස්වාධීන හා මධ්‍යගත කාර්යාලයක්, අධිකරණ වෛද්‍ය මානවවිද්‍යාව පිළිබඳ ප්‍රවීණතාවය සහිත කාර්ය මණ්ඩලයක් මෙන්ම පුරාවිද්‍යාව හා ව්‍යාධි විද්‍යාවන්හි සහාය හා පැවැත්ම අවශ්‍ය වේ. 2012 වර්ෂයේ සිට සමූහ මිනී වලවල් මාතලේ, මන්නාරම සහ කලවන්විකුඩ් යන ස්ථානවලින් සොයාගෙන ඇති අතර තවත් එවැනි සමූහ මිනී වලවල් පැවතීමට ඉඩකඩ ඇත. අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය මගින් අධිකරණ වෛද්‍ය විශේෂඥයන් හරහා සමූහ මිනී වලවල්වල කාල නිර්ණයට හා කැණීම් සඳහා ක්‍රියාවලියක් දියත් කළ යුතු අතර වින්දිතයන් හඳුනා ගැනීම, මරණයට හේතුව තීරණය කිරීම සහ භූමදානයට මෙන්ම ශෝකප්‍රකාශයට මෘත ශරීර එම පවුල්වලට නැවත ලබා දීම සහතික කළ යුතුය.

මෙම පනත් කෙටුම්පත මේ වන විටත් අධිකරණ වෛද්‍ය ඒකකයක් සඳහා මූලික පියවරක් සහිත ප්‍රතිපාදනයන් අන්තර්ගත කළ ද, එම ප්‍රතිපාදනයන් පහත පරිදි පැහැදිලි හා විස්තරාත්මක විය යුතුය.

11 (අ) වගන්තිය මගින් අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයට බලය ලබා දෙන්නේ "තොරතුරු ලබා ගැනීමේදී සහාය ලබා ගැනීමේ කාර්යය සඳහා; තාක්ෂණික සහාය සහ පුහුණුව (අධිකරණ වෛද්‍ය හෝ අන්‍යාකාරයකින් වන) ලබා ගැනීම සහ සහයෝගය ලබා ගැනීමේ කාර්ය සඳහා; පෞද්ගලික දත්ත ආරක්ෂා කිරීම සම්බන්ධයෙන් දත්ත සමුදායක් පිහිටුවීමේ කාර්යය සඳහා සහ තොරතුරුවල රහස්‍යභාවය සම්බන්ධයෙන්, ගිවිසුම්වලට ඇතුළත් වීම ඇතුළුව දේශීය වශයෙන් හෝ විදේශීය සහ සංස්ථාගත කරන ලදුව හෝ එසේ නොමැති සංවිධානයක් හෝ යම් තැනැත්තකු සමඟ අවශ්‍ය යයි අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයට පෙනීයන අවස්ථාවල දී ගිවිසුම්වලට ඇතුළත් වීම"

12 (ඇ) වගන්තිය මගින් අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයේ විමර්ෂණ බලතල දක්වන්නේ"සැකසහිත මිනීවලවල් හැරීම සහ/හෝ මිනීය ගොඩ ගැනීම් සඳහා අධිකරණ ආඥාවක් ලබා

¹බලහත්කාරයෙන් හෝ ස්වේච්ඡාවෙන් තොරව සිදු වූ අතුරුදහන්වීම් පිළිබඳ කාර්යසාධන කණ්ඩායම ශ්‍රී ලංකාවේ සිදුකළ සංචාරයෙන් පසුව සඳහන් කළ මූලික නිරීක්ෂණයන් (2015 නොවැම්බර් 9-18), ප්‍රවේශවිය හැක්කේ <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=16771&LangID=E#sthash.mVg4dEYv.dpuf>(අවසන්වරට ප්‍රවේශ වූයේ 2016 ජූලි 18වන දිනදීය)

ගැනීමට ප්‍රාදේශීය අධිකරණ බලය ඇති උචිත මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණය වෙත ඉල්ලීමක් කිරීමට සහ එකී කැණීම් කටයුතුවල දී හෝ මිනිසා ගොඩගැනීමේ දී සහ ඉන් පසුව සිදුවන වෙනත් නීති කෘත්‍යවලදී නිරීක්ෂකයෙකු ලෙස ක්‍රියා කිරීම." පනත් කෙටුම්පතේ එම පාඨය අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයට බලය ලබා දෙන ආකාරය වන "නිරීක්ෂකයෙකු ලෙස ක්‍රියා කිරීම" සංශෝධනය විය යුත්තේ මූලිකත්වය ගැනීමට, සම්බන්ධීකරණයට මෙන්ම කැණීම් හා මිනි ගොඩගැනීම් ක්‍රියාත්මක කිරීමට යනුවෙන්ය. ඕනෑම බාහිර පරීක්ෂණ පැවැත්වීම හෝ ප්‍රවීණයන් සම්බන්ධීකරණය කිරීම සඳහා අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය සතුව සියලුම අධිකරණ වෛද්‍ය සාක්ෂි සම්බන්ධයෙන් පරම අයිතිය හා වගකීම හිමිවිය යුතුය. කැණීම් සිදුකිරීම හා මිනි ගොඩ ගැනීම සම්බන්ධයෙන් මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණයේ භූමිකාව පිළිබඳව විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය අවධාරණය කරන අතරම එමම කාර්යය එම ක්ෂේත්‍රයේ අත්දැකීම් සහිත ප්‍රවීණයෙකු විසින් සිදු කිරීම ඉතා වැදගත් වේ. එසේම, ප්‍රාදේශීය අධිකරණ බලය මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණය රඳවා තබා ගන්නා අතරම අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයේ අධිකරණ වෛද්‍ය කණ්ඩායමට එහි විධානයන් ක්‍රියාත්මක කිරීමට ස්වාධීනත්වයක් ලබා දිය යුතුය.

17 වගන්තිය මගින් සෙවීම් ඒකකයකට ප්‍රතිපාදන සලසන අතර එය "අතුරුදහන් වූ තැනැත්තන් සෙවීම හා ඔවුන් පිළිබඳව පරීක්ෂා කිරීම සඳහාද එම අතුරුදහන්වීම් පිළිබඳ අවස්ථානුගත කරුණු පැහැදිලි කර ගැනීමේදී ඊට සහාය වීම සඳහා ද එම අතුරුදහන් වූ සිටින ස්ථාන සහ ඔවුන්ගේ ඉරණම පිළිබඳව සොයා බැලීම සඳහා ද එම සෙවීම් ඒකකය වගකිව යුතුය." අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය එක්කෝ වෙන් වූ අධිකරණ වෛද්‍ය ඒකකයක් හෝ කණ්ඩායමක් ස්ථාපිත කළ යුතුය. නැතහොත් සෙවීම් ඒකකයට නියම කරන ලද කුසලතා, සම්පත හා පුද්ගලයන් ප්‍රමාණවත්බවට සහතික විය යුතුය.

අධිකරණ වෛද්‍ය පරීක්ෂණ සඳහා වෙනත් රටවල අත්දැකීම් ස්වකීය ක්‍රියාමාර්ග සැලසුම් කිරීමේදී ශ්‍රී ලංකාවට ප්‍රයෝජනවත් ආකෘතීන් ලබා දේ. පවුල් සංස්ථාවන් මෙම ක්‍රියාවලියට කේන්ද්‍ර කර ගැනීමට හැකිවූයේ අඩුම වියදම් සහිත වැඩි කාර්යක්ෂමතාවයකින් යුත් අධිකරණ වෛද්‍ය ඒකක පැවතීම හේතුවෙනි. අධිකරණ වෛද්‍ය මානව විද්‍යාව පිළිබඳ පේරු රාජ්‍යයේ කණ්ඩායම, ගෝතලාලානු අධිකරණ වෛද්‍ය මානව විද්‍යා පදනම, ආජන්ට්ටියානු අධිකරණ වෛද්‍ය මානව විද්‍යා කණ්ඩායම ලතින් ඇමෙරිකාවේ සිවිල් සංවිධාන හා කොසෝවේ අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ හා අධිකරණ වෛද්‍ය කාර්යාලය වැනි ආයතන මගින් මෙවන් ආකාරයේ පර්යේෂණ දියත් කර තිබේ. මෙම එක් එක් රටවල් තනි, ස්වායත්ත අධිකරණ වෛද්‍ය ඒකකයක් ස්ථාපිත කර ඇත්තේ අධිකරණ වෛද්‍ය සාක්ෂිවලට වියහැකි මැදිහත්වීම්වලින් හා අවහානිතයන්ගෙන් ආරක්ෂාකර සංරක්ෂණය කිරීමේ පරම අයිතිය එම ආයතනයන්ට ලබා දෙමින් අනාගත අපරාධ පරීක්ෂණයන් හා අභිචෝදනයන් සිදු කිරීම සහතික කරමිනි. එක් එක් කණ්ඩායම් විමර්ශනාත්මක නායකත්වයෙන් යුත් ප්‍රවේශයක් ගොඩනගා ගනිමින් අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන්ගේ පවුල් සංස්ථාවන් සමඟ සම්පව ක්‍රියා කරමින් අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයාගේ මරණය සිදුවීමට පෙර වූ දත්ත (භෞතික විස්තර, වයස, ඇඳුම්, අතුරුදහන් වූ දිනය) සොයාගන්නා අතර එම දත්ත දැනට පවත්නා මෘත ශරීර හා සමූහ මිනී වලවල් හඳුනා ගැනීමට භාවිත කරයි. ඉන් අනතුරුව අධිකරණ වෛද්‍ය පරීක්ෂකයන් විසින් මරණය සිදුවීමට පෙර වූ දත්ත හා පශ්චාත් මරණ දත්ත (අධිකරණ වෛද්‍ය පරීක්ෂණයෙන් ලද ව්‍යාධික හා මානව විද්‍යාත්මක ද්‍රව්‍යමය සාක්ෂි) සමඟ සන්සන්දනය කර නිවැරදි වින්දිතයා හඳුනා ගනී.²

කොසෝවේ, අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ අධිකරණ වෛද්‍ය කාර්යාලය අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන්ගේ පවුල් සමඟ නැවත නැවත්වීම් දීර්ඝ කාලයක් සම්මුඛ සාකච්ඡා පවත්වමින් හා පර්යේෂණයන්හි තත්වය පිළිබඳව විවෘතව සන්නිවේදනය කරමින් ඒවා පදනම් කරගෙන මරණය සිදුවීමට පෙර වූ දත්ත පද්ධතිය සංවර්ධනය කර ඇත. පවුල් සංස්ථාවන් මෙම කර්තව්‍ය දියුණු කිරීමෙහි කේන්ද්‍රය බවට පත්කර ගනිමින්, අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ අධිකරණ වෛද්‍ය කාර්යාලය වින්දිතයන් හඳුනාගැනීම සඳහා පළමුවෙන්ම අධික වියදම් සහිත ඩිපන්ඒ පරීක්ෂණ සිදු කිරීමෙන් වැළකී සිටී. ඩිපන් ඒ පරීක්ෂණ සිදු කරනුයේ එක්කෝ එම පවුල්වලින් සිදු කරන ඉල්ලීමක් මත හෝ නැතහොත් මරණය සිදුවීමට පෙර වූ දත්තයන් ප්‍රමාණවත් නොවන අවස්ථාවලදී පමණි. එසේම සියලුම ආකාරයේ ඩිපන්ඒ පරීක්ෂණ පැවැත්වීම සඳහා අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ අධිකරණ වෛද්‍ය කාර්යාලය අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර කොමිසම සමඟ අවබෝධතා

²අතුරුදහන් පුද්ගලයන් හා අධිකරණ වෛද්‍ය පිළිබඳ කාර්යාලය, ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ වාර්තාව 2002-2004

ගිවිසුමකටද අත්සන් තබා ඇත.³ ශ්‍රී ලංකාවේ අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයද අත්‍යාවශ්‍ය ඩීඑන්ඒ පරීක්ෂණ පැවැත්වීම සඳහා ස්වාධීන බාහිර ක්‍රියාකාරීන් සමඟ ඒකභතාවයක් ඇතිකර ගත යුතුය.

නිර්දේශය: මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණයෙහි ප්‍රාදේශීය අධිකරණ බලයට යටත්ව සමූහ මිනීවලවල් කැණීම සහ වර්තමාන මෙන්ම අනාගතයේ වියහැකි බරපතල අපරාධයන් පිළිබඳ පර්යේෂණ පැවැත්වීම සහතික කරමින් පරම වගකීමක් සහිතව ක්‍රියාකාරී අධිකරණ වෛද්‍ය පරීක්ෂණ ඒකකයක් හෝ කණ්ඩායමක් අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයට පත් කළ යුතුය.

2. නීති කෘත්‍යන් පවත්වාගැනීමේ සම්බන්ධතාවය පැහැදිලි කිරීම.

ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුව සත්‍ය හා යුක්තිය සම්බන්ධයෙන් පොරොන්දු වූවද අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය, සත්‍ය හා සංහිදියා කොමිසම සහ විශේෂ අධිකරණය පනවන්නා වූ අනුපිළිවෙළ මෙන්ම ඒවා අතර සම්බන්ධතාවය පිළිබඳව පැහැදිලිභාවයක් නොමැත. පනත් කෙටුම්පත මගින් සිදුවීම් අධ්‍යයනය කිරීමට අභිමතයක් ලබා දෙමින් නීති කෘත්‍යන් පවත්වාගැනීම සඳහා අනෙක් රජයේ ආයතන සමඟ කටයුතු කිරීමට අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයට බලය ලබා දේ. 12(1) වගන්තිය දක්වන පරිදි, අපරාධයක් වී ඇති බවට අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයට විශ්වාස කරන විට ඒ සඳහා අපරාධ පරීක්ෂණ සිදු කිරීම සඳහා අවසර දීමට අදාළ නඩු පැවරීමේ අධිකාරියට හෝ අදාළ නීති බලාත්මක කිරීමට අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයට ක්‍රියාත්මක කළ හැකිය.

විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය විසින් දක්වන්නේ අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය, ප්‍රාථමික අරමුණ වන්නේදැනගත්දේ දැන ගැනීමේ අයිතිය හා සත්‍ය හා යුක්තිය යන අරමුණ ද්විත්වයම ප්‍රවර්ධනය කිරීමට එමගින් පියවර ගත එතන වෙනුවෙන් අනෙකා කැප නොකළ යුතුය තහවුරු කිරීමයි. එහෙයින් මෙම කාර්යාලය මගින් සත්‍ය සලකා බලමින් වගවීම ඇතිකරන ආකාරයට කටයුතු කළයුතුය.

දකුණු අප්‍රිකාව, බොස්නියාව හා ඉරාකය ඇතුළු අනෙක් රටවල් අධිකරණ දෙපාර්තමේන්තු හෝ වෙනත් රජයේ දෙපාර්තමේන්තුවල අනුග්‍රහය ඇතිව ඒවා යටතේ අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාල ස්ථාපිත කර ඇත. එවන් අවස්ථාවන්හිදී කෙසේ වෙතත්, සංහිදියාවේදී පොරොන්දු වූ පරිදි විශේෂ ක්‍රියාදාමයකට වඩා සාමාන්‍ය අපරාධ යුක්ති ක්‍රමය යටතේ අපරාධ පරීක්ෂණ පැවැත්වීමට වගකීමක් හිමිවිය. සංක්‍රාන්තික යුක්තිය වෙනුවෙන් වගකීම් ඉටුකිරීම ප්‍රමාද වනවිට, සත්‍ය හා යුක්තිය පිළිබඳ යාන්ත්‍රණයන් එකවිට ස්ථාපිත වීමට ඇති සම්භාවිතාව අඩු මට්ටමක පවතී. ඉතා මෑතකදී අමාත්‍ය මංගල සමරවීම මහතා සඳහන් කළේ, අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය පිහිටුවීමෙන් පසු වගවීම පිළිබඳ යෝජනා ඉදිරිපත් කරන බවයි.⁴

ඉහත සඳහන් කරන ලද ආකාරයේ ක්‍රියාකාරී අධිකරණ වෛද්‍ය ඒකකයක් ස්ථාපිත කිරීම මගින් වගවීම වෙනුවෙන් පියවර ගැනීමට අදාළ පරිශ්වයන්ට සහන සැලසීමක් සිදු වේ. එවැනි ඒකකයක් මගින් අනාගත අපරාධ විමර්ශනයන්හි දී භාවිත කළ හැකි සාක්ෂි සංරක්ෂණය හා අධිකරණ වෛද්‍ය පරීක්ෂණ තාක්ෂණයේ ප්‍රමිතිකරණයටද ඉඩ ප්‍රස්ථාව ලබා දේ. මෙම වැඩපිළිවෙළ තනිවම පමණක් සිදු කිරීම ප්‍රමාණවත් නොවේ. කෙසේ වෙතත් නීති කෘත්‍යන් පැවැත්වීම සහතික කළ හැකි මූලික විමර්ශනයන් පැවැත්වීමේ නෛතික මූලධර්ම සඳහා අත්‍යාවශ්‍ය අවධානයක් ලබා දිය යුතුමය. මෙම අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයට අදාළ සිදුවීම් නඩු කෘත්‍යන් පැවරීමේ අධිකාරීන් වෙත යොමු කිරීමේ හැකියාවක් ඇති අතර මෙය අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයේ සාමාජිකයන් මත රඳා පවතින හුදු අභිමත බලයකි.

ඇතැම් රටවල සත්‍ය හා යුක්තිය අතර ආයතනික සම්බන්ධතාවය ස්ථාපිත කිරීමට රජයේ ප්‍රධාන ආයතන අනුපූරකයක් ලෙස ක්‍රියා කරයි. උදාහරණ ලෙස දකුණු අප්‍රිකාවේ අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්ය සාධක කණ්ඩායම ජාතික නීති කෘත්‍යන් පවරීමේ අධිකාරිය තුළ පිහිටුවා තිබේ. එහි ප්‍රධාන ඉලක්කය වූයේ

³අතුරුදහන් පුද්ගලයන් හා අධිකරණ වෛද්‍ය පිළිබඳ කාර්යාලය, ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ වාර්තාව 2002-2004
⁴<http://www.media.gov.lk/news-archives/575-statement-by-foreign-minister-mangala-samaraweera-to-the-32nd-session-of-the-un-human-rights-council>;
<http://www.sundayobserver.lk/2016/07/17/pol04.asp>

බලපෑමට ලක් වූ පවුල් සංස්ථා ප්‍රකෘති ස්වභාවයට පත්කිරීම වුවත් එම ආයතනය ලබාගත් සාක්ෂි මඟින් අපරාධ නීති කෘත්‍යන් පැවරීමටත් හැකියාවක් පැවතීමේදී.⁵ 2013 මැයි මාසයේදී බොස්නියාව හා හර්සෙගොවිනා හි රජයේ නීති කෘත්‍යන් පිළිබඳ කාර්යාලය විසින් 5 ප්‍රාදේශීය නීති කෘත්‍යන්ගේ කාර්යාල, බොස්නියානු හා හර්සෙගොවිනියානු අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන්ගේ ආයතනය, නීති බලාත්මකකරණ ආයතන, ව්‍යාධිවේදීන් හා තවත් අය සමඟ අන්තර් නියෝජිත එකඟතාවයක් හරහා බොස්නියා හා හර්සෙගොවිනා මානශරීරාගාරයන්හි ඉතිරි වූ මානශරීර හඳුනා ගැනීම සඳහා යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපිත කරන ලදී.⁶ අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ බොස්නියානු හා හර්සෙගොවිනියානු ආයතනයට මිනිවලවල් යැයි සැලකිය හැකි ස්ථාන හඳුනා ගනිමින් එම ස්ථාන අධිකරණයට දන්වමින් පර්යේෂණ පැවැත්වීමට, මිනි ගොඩ ගැනීමේ ක්‍රියාදාමයට සහභාගී වීමට, සමූහ හා තනි පුද්ගලයන්ගේ මිනි වලවල් හඳුනාගැනීමට මෙන්ම මානව විද්‍යාත්මක පර්යේෂණ හා මරණ පරීක්ෂණයන් පැවැත්වීම සඳහා අධිකරණ නියෝගයන් ලබාගැනීමට ඉල්ලීම් කළ හැකිය. ඒ හරහා නීති කෘත්‍යන් පිළිබඳ කාර්යාලය මිනි ගොඩලෑමේ හා හඳුනාගැනීමේ ක්‍රියා මාර්ග මෙන්ම යුද අපරාධ නඩු ගොනු කිරීමේ ක්‍රියාමාර්ග ගනු ලැබේ.⁷

මෙහිදී අනෙක් ආකෘතීන්ද සලකා බැලීම වැදගත් වන්නේය. කොසවොවේ අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ අධිකරණ වෛද්‍ය කාර්යාලයට අපරාධ ක්‍රියාවන් විමර්ශනයට විධානාත්මකභාවයක් නොමැති වුවද සියලු පවත්නා තොරතුරු එක්සත් ජාතීන්ගේ අතුරු පරිපාලන මෙහෙයුම් පොලිසිය සමඟ හුවමාරු කරගෙන ඇත.⁸ එසේම, එම කාර්යාලයට ඕනෑම අධිකරණ නියෝගයකට අනුව මිනි ගොඩලෑම් ඉටු කිරීමට, මරණ පරීක්ෂණ පැවැත්වීමට හා හඳුනා ගැනීමේ කාර්යයන් සිදු කිරීමට අනන්‍ය අධිකාරියක් හිමිවිය. එම ආයතනයේ ව්‍යුහයට විමර්ශන සඳහා සාක්ෂි රැස් කරන, නඩු පවරන හා වෛද්‍ය/නෛතික අධිකරණ වෛද්‍ය විශේෂඥයන් එක්සත් ජාතීන්ගේ අතුරු පරිපාලන මෙහෙයුම් පොලිසියේ අධිකරණ දෙපාර්තමේන්තුවට ලබා දෙන අධිකරණ වෛද්‍ය පරීක්ෂකයන්ගේ කාර්යාලයක් ද අයත් වේ.⁹

2006 වසරේදී, ඉරාක පාර්ලිමේන්තුව විසින් බරපතල සමූහ මිනි වලවල් ආරක්ෂාව සඳහා පනතක් සම්මත කරන ලද්දේ මානව හිමිකම් පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය යටතේ සමූහ මිනි වලවල් ගොඩලෑමට හා අපරාධ නඩු කටයුතුවලදී භාවිත කළ හැකි සාක්ෂි වාර්තාකරණයට වගකීම පවරමිනි. අමාත්‍යාංශයට අධිකරණ පද්ධතිය, නීති කෘත්‍යන්ගේ කාර්යාලය, අධිකරණ වෛද්‍ය විශේෂඥයන් හා එනෙකුත් ආයතන හා පුද්ගලයන් සමඟ සහයෝගීව ක්‍රියා කළ හැකිය.¹⁰ මෙම පනතේ ඉලක්කය වන්නේ වින්දිතයන් හා අපරාධකරුවන් හඳුනා ගැනීම, රැස්කරගත් සාක්ෂි අපරාධ නීති කෘත්‍යන් පැවරීමට මෙහෙයවීම හා එවැනි සාක්ෂි අධිකරණය වෙත ලබා දීමයි. සමූහ මිනිවලවල් යම් ප්‍රදේශයකින් සොයාගත් විට අමාත්‍යාංශය විසින් අමාත්‍යාංශ නියෝජිතවරයෙක්, විනිශ්චයකාරවරයෙක්, නඩු පවරන්නෙක්, පොලිස් නිලධාරියෙක්, අධිකරණ වෛද්‍ය විශේෂඥයෙක් හා අදාළ නගර සභාවේ නියෝජිතයෙකුගෙන් සමන්විත කොමිසමක් පත්කළ යුතුය. එම කොමිසමට සමූහ මිනි වලවල් ගොඩලෑමට හා කැණීමට, මළ සිරුරු හඳුනා ගැනීමට, වාර්තාවන් සංරක්ෂණයට, මානශරීර අදාළ රටවලට යැවීමට හා හඳුනා ගැනීමේ ලේඛන නිකුත් කිරීමට වගකීමක් හිමිය. එසේම නීතිය මඟින්, කොමිසමට සහාය දෙමින් කටයුතු කරන අපරාධකරුවන්ට නෛතික සහන ලබා දේ. එනම්, "සමූහ මිනිවලවල් ඇති ස්ථාන හෝ වින්දිතයන් පිළිබඳ තොරතුරු හෝ අපරාධකරුවන් පිළිබඳ තොරතුරු අමාත්‍යාංශයට හෝ අදාළ අධිකාරීන්ට

⁵<http://www.icmp.int/press-releases/icmp-assists-south-africa>; <http://www.icmp.int/where-we-work/africa/south-african-republic/>; <http://www.csvr.org.za/index.php/media-articles/latest-csvr-in-the-media/2312-the-establishment-of-the-south-african-disappearance-task-team-the-roots-for-a-regional-network.html>; <https://www.theguardian.com/global/2015/jun/06/odd-couple-apartheid-activist-madeleine-fullard-convicted-policeman-eugene-de-kock>; <http://www.iol.co.za/sunday-tribune/digging-up-the-dirt-1230973>

⁶<http://www.icmp.int/where-we-work/europe/western-balkans/bosnia-and-herzegovina/>

⁷<http://www.icmp.int/wp-content/uploads/2014/08/locating-and-identifying-missing-persons-a-guide-for-families-in-bih.pdf>

⁸එක්සත් ජාතීන්ගේ අතුරු පරිපාලන මෙහෙයුම් පොලිසිය 1999 වසරේදී කොසෝවේ පැවැති යුද්ධයෙන් පසුව ස්වයං පාලනයක් හා ස්වාධීනත්වය උදෙසා පරිවර්තනය කිරීමට සහායවීමට ස්ථාපිත කරන ලද තාවකාලික අධිකාරියකි

⁹අතුරුදහන් පුද්ගලයන් හා අධිකරණ වෛද්‍ය පිළිබඳ කාර්යාලය, ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ වාර්තාව 2002-2004

¹⁰<http://www.icmp.int/where-we-work/middle-east-and-north-africa/iraq>

දන්වන අපරාධකරුවෙකුට දඬුවම් ලබා දීමේදී දඬුවමේ බරපතලකම අඩු කිරීම සම්බන්ධයෙන් එම ලබා දුන් තොරතුරු සලකා බැලිය හැකි බවයි."¹¹

ගෝතමාලාවේ, අධිකරණ වෛද්‍ය මානව විද්‍යාත්මක කණ්ඩායම සමූහ මිනීවලවල් ගොඩලෑම්, පවුල්වල අතුරුදහන් වූ සාමාජිකයන් හඳුනාගැනීම හා ගෝතමාලාවේ හා ස්පාඤ්ඤයේ නඩු කටයුතුවලට සාක්ෂි සපයාදීම සිදුකර ඇත.¹² ස්වදේශීය අමාත්‍යාංශයේ, අධිකරණය, අධිකරණ වෛද්‍ය විද්‍යාව පිළිබඳ ජාතික ආයතනය සමඟ සම්බන්ධීකරණය කරමින් ගෝතමාලානු අධිකරණ වෛද්‍ය මානව විද්‍යාත්මක කණ්ඩායම විමර්ශනය පිළිබඳ සාක්ෂි හා වාර්තා සංරක්ෂණය කරමින් ඒවා අපරාධ යුක්ති පද්ධතියේ සාමාජිකයන් සමඟ බෙදාහදා ගනී.¹³ ගෝතමාලානු අධිකරණ වෛද්‍ය මානව විද්‍යාත්මක කණ්ඩායම 1992 වසරේ සිට මේ දක්වා අභ්‍යන්තර සන්නද්ධ ගැටුම්වලට අදාළ නෛතික සිදුවීම් හා සම්බන්ධ මානව විද්‍යාත්මක විශේෂඥයන් 1,400 ක දෙනෙකුගෙන් සමන්විත වර්තාවන් හා අධිකරණ වෛද්‍ය සාක්ෂි ගෝතමාලානු යුක්ති පද්ධතියට හා ස්වදේශීය නීති කෘත්‍යන්ගේ කාර්යාලයට ලබා දී ඇතැයි නිවේදනය කර ඇත.¹⁴ මෙම ක්‍රියාවලිය පහසු කිරීමට ගෝතමාලානු අධිකරණ වෛද්‍ය මානව විද්‍යාත්මක කණ්ඩායම එහි සාමාජිකයන්, මානව හිමිකම් පිළිබඳ නීති කෘත්‍යන්ගේ කාර්යාලයේ මන්ත්‍රීන්, පැමිණිල්ලේ නීතිඥයන්, පැමිණිලිකාර සිවිල් සංවිධානවලින් සමන්විත කණ්ඩායමක් විධිමත්ව කටයුතු සිදුකිරීම සහතික කිරීමටත්, ක්‍රමෝපායන් සංවර්ධනයට හා දායකත්වයන් ප්‍රවර්ධනය කිරීමටත් සංවිධානය කර ඇත.¹⁵

2009 වසරේදී තීරණය වූ කේන්ද්‍රීය නඩුවකදී එරට ඉතිහාසයේ ප්‍රථමවරට බලහත්කාරයෙන් අතුරුදහන් කරවීම නැමැති අපරාධයට දඬුවම නියම කරන ලදී. එම නඩුවෙන් පද්ධතියේ දුර්වලතාවක් පෙන්නුම් කළ අතර එනම්, අපරාධකරුවන්ට වින්දිතයන් සිටින ස්ථාන හෙළි කිරීමට සුළු හෝ ධෛර්යක් මෙමඟින් ලබා නොදෙන ලදී. අධිකරණය විසින් හිටපු හමුදා කොමසාරිස් ඟෙලිපේ කුසනෙරෝ කොප් වසර 150කට සිරගත කරන ලද්දේ 1980 ගණන් වලදී ගෝතමාලානු වැසියන් හය දෙනෙකු බලහත්කාරයෙන් අතුරුදහන් කරවීම සම්බන්ධයෙනි. එසේම අදාළ දඬුවම අධිකරණය විසින් නියම කරන විට වින්දිතයන්ගේ පවුල්වල සාමාජිකයන් ප්‍රීති සෝභා පවත්වන ලද අතර ඇතැම් සාක්ෂිකරුවන් පැවසුවේ කුසනෙරෝ විසින් නඩු කටයුතු ආරම්භයේ හෝ අතරතුරදී අතුරුදහන් කරවූ පුද්ගලයන් මිහිදන් කළ ස්ථාන පිළිබඳ තොරතුරු ලබා දීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම පිළිබඳව කණගාටුවන බවයි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඔවුන්ට තමන් ආදරය කරන සම්පතයන්ගේ මෘත ශරීර ඇති ස්ථානයක් පිළිබඳ පිළිතුරක් නොමැති සේම ආදාහනයට හෝ ශෝකවීමට කිසිදු අවස්ථාවක් නොමැත. කුසනෙරෝ නඩුව වින්දිතයන්ගේ දැන ගැනීමට ඇති අයිතියට වඩා අපරාධ වලට වගවීම මූලික කරගත් ක්‍රියාවලියක ඇති දුර්වලතා පෙන්නුම් කරයි. අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය හා නඩු පවරන්නන් අතර ඕනෑම ආයතනික එකඟතාවක් මඟින් අපරාධකරුවන් තොරතුරු සමඟ ඉදිරියට පැමිණීමේ සම්භාවිතාවක් ඇතිවන ආකාරයේ මානුෂවාදී දැක්මකින් අතුරුදහන්වීම පිළිබඳ විමර්ශනයන් පැවැත්වීමට ප්‍රමුඛත්වය ලබා දිය යුතුය. ඒ අතරම, අපරාධමය වගවීම සම්බන්ධයෙන් සත්‍ය සෙවීම යොදා නොගැනීමට මෙම ආකෘතීන් ශ්‍රී ලංකාව විසින් ප්‍රවේශමෙන් සලකා බැලිය යුතුය. උදාහරණ ලෙස සයිප්‍රසයේ අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කමිටුවට නීතිමය පියවර ගනීමට කිසිදු සම්බන්ධයක් නැත. එහි විධානය දක්වන ආකාරයට " මෙම කමිටුව විසින් අතුරුදහන් වූ කිසිදු පුද්ගලයෙකුගේ මරණයට වගකීම ආරෝපණය හෝ එවැනි මරණයන්ට හේතු සොයා ගැනීම සඳහා උත්සාහ නොකරයි." නඩු පවරන්නන් සමඟ ආයතනික එකඟතාවක් නොමැති වීම මත දඬුවම් නොලැබීම බලපවත්වයි.¹⁶

එම හේතුව නිසා අපරාධ විමර්ශනයටත් අතුරුදහන්වීම සොයා ගැනීමට අපරාධකරුවාගේ සහාය ලබා ගැනීම දිරිමත් කරන ආකාරයේ ආකෘතියක් අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය සතුටිය යුතුය. ටියුනීසියාව හා ජේරු රාජ්‍යන් ද්විත්වයම ආයතනයන් නිර්මාණය කරන ලද්දේ යුක්තිය නොසලකා හරිමින් සත්‍යට ප්‍රමුඛතාවය ලබාදෙන ආකාරයෙනි. ටියුනීසියාව, 2010 වසරේ පොදු කැරැල්ලෙන් පසුව සත්‍ය හා වගවීම යන

¹¹<http://www.icmp.int/wp-content/uploads/2014/08/law-on-protection-of-mass-graves.pdf>
¹²<http://www.icmp.int/news/accountability-for-the-missing-and-disappeared-in-guatemala>
¹³<http://fafg.org/en/causas/>
¹⁴<http://fafg.org/en/acceso-a-la-justicia/>
¹⁵<http://fafg.org/en/lo-que-hacemos>
¹⁶<http://www.cmp-cyprus.org/about-the-cmp/terms-of-reference-and-mandate>

ද්විත්වයටම සමාන ප්‍රමුඛතාවයක් ලබාදිය යුතු බව අවබෝධකරගන්නා ලදී. 2013 දෙසැම්බර් මාසයේදී සංක්‍රාන්තික යුක්තිය ස්ථාපිත කිරීම හා සංවිධානය කිරීම පිළිබඳ නීතිය ටියුනීසියානු රජය විසින් පනවන ලදී. මෙහි හතරවන වගන්තිය දක්වන ආකාරයට "අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ විමර්ශනය, මරණය හා බලහත්කාරයෙන් අතුරුදහන්කරවීමට අමතරව අපරාධකරුව හඳුනාගැනීම හා නෛතික ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමද කළ යුතුය."¹⁷

ඒ හා සමානවම, ජේරු හි සත්‍ය හා සංහිදියා කොමිසම පසුව පනවන ලද අපරාධ කාර්ය පටිපාටියට එරෙහිව වෝදිත අපරාධකරුවන් හඳුනාගැනීමෙහි මූලික මට්ටමේ ඉතා ක්‍රියාකාරී භූමිකාවක් නිරූපණය කරන ලදී. නිර්මාණය කරන ලද අධිකරණමය ක්‍රියාදාමය මගින් සත්‍ය හා සංහිදියා කොමිසමට විමර්ශනය කිරීමටත්, වූදිතයන් නම් කිරීමටත් බලය ලබා දෙන ලදී.¹⁸ ඒ ආකාරයට නිර්මාණය කරන ක්‍රියාදාමයක් අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයට සත්‍ය සෙවීම හා වගවීම තහවුරු කිරීමට අනුපූරකයක් ලෙස සහාය ලබා දිය හැකිය.

නිර්දේශය: අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයට සාක්ෂි හෙළිදරව් කර ගැනීමෙන් අපරාධ වගකීමට හසුකර ගැනීමට, පවතින යුක්ති ක්‍රමය තුළ විශ්ලේශනය කිරීමට අපහසු සාක්ෂි නීති උපදේශකයන්ගේ කාර්යාලයක් සමඟින් අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයට පෙනෙන සාක්ෂි මගින් ආරම්භයේ සිටම අපරාධ පරීක්ෂණයන් පැවැත්වීමට හැකි විය යුතුය. පනත් කෙටුම්පතේ **12(1)** ප්‍රතිපාදනය අනුව මෙම කාර්යාලයද අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයට සහාය දෙමින් නෛතික ක්‍රියාමාර්ග ගැනීම සම්බන්ධීකරණය කළ හැකිය. ආරම්භයේ සිටම අනාගත වගවීමේ උත්සාහයන් හානි නොකරමින් එනම් සාක්ෂ්‍ය අවභාවිත කිරීම් වැනි අර්බුදයන් ඇති නොවීම සහතික කරමින් නීති ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමේ සම්භව්‍යතාවයට පැහැදිලි සම්බන්ධීකරණයක් පැවැතීමේ වැදගත්කම විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය අවධාරණය කරයි. මෙම පනත් කෙටුම්පත අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයට අවශ්‍යතාවය සලකමින් ඒකක හා කණ්ඩායම් ස්ථාපිත කිරීමේ බලය ලබා දෙන අතර ඒ සඳහා අවශ්‍ය අත්දැකීම් හා දක්ෂ නීතිඥයන් බඳවා ගැනීමද ඉතා වැදගත් වේ.

3. අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයේ විධානාත්මකභාවයේ ව්‍යසරිය පිළිබඳව නැවත සලකා බැලීම.

අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාල පනත් කෙටුම්පතේ 27 වන වගන්තිය මගින් අතුරුදහන් වූ තනි පුද්ගලයන් (1) උතුරු හා නැගෙනහිර ක්‍රියාන්විතයේදී අතුරුදහන් වූ හමුදා භටයන් ඇතුළුව ගැටුම්වල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස අතෘදහන් වූ පුද්ගලයන් (2) දේශපාලන නොසන්සුන්තාවයක් සම්බන්ධයෙන් හෝ සිවිල් කැරලි කෝලාහල සම්බන්ධයෙන් හා (3) අන්තර්ජාතික නීතිය මගින් අර්ථ දක්වන ආකාරයේ බලහත්කාරයෙන් අතුරුදහන් කරවීම යන අර්ථයට වැටෙන පුද්ගලයන් සම්බන්ධව ආවරණය කිරීමක් සිදු කරයි. එසේම, අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන්ගේ කාර්යාලයේ විධානාත්මකභාවය මගින් සිවිල් වැසියන් හා සටන්වන්දින්නන්ද ආවරණය කරයි. පනත් කෙටුම්පතේ විෂය පථයේ යෝග්‍යතාවය සම්බන්ධයෙන් වින්දිත කණ්ඩායම් සහ සිවිල් සංවිධාන වෙන්ස වූ ස්ථාවරයන් හි සිටී. ඇතැම් සිවිල් සංවිධාන යෝජනා කර ඇත්තේ පනත් කෙටුම්පතේ විධානාත්මකභාවයේ ව්‍යසරිය සටන්කාමීන් බැහැර කරමින් සිවිල් වැසියන්ට පමණක් අදාළ වන ආකාරයේ පටු ස්වභාවයකිනි. අනෙක් අය යෝජනා කර ඇත්තේ සිවිල් වැසියන් හා ක්‍රියාන්විතයේදී මියගිය හමුදා සෙබළුන් ලෙස අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය කොටස් දෙකකට විභේදනය කළයුතු බවයි.

වෙනත් රටවල අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාල මෙම ප්‍රවේශයන් දෙකම අනුගමනය කරයි. එනම්, දකුණු අප්‍රිකාවේ අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය සාධන කණ්ඩායම හා ආජන්ට්ටියානු අතුරුදහන් වූ

¹⁷<http://www.icmp.int/the-missing/where-are-the-missing/tunisia/>
¹⁸<http://www.recom.link/wp-content/uploads/2014/12/Comparative-Study-on-the-Impact-of-Truth-Commissions.pdf>

පුද්ගලයන් පිළිබඳ ජාතික කොමිසම වැනි කාර්යාල ආවරණය කරනුයේ බලහත්කාරයෙන් හා ස්වේච්ඡාවෙන් තොරව සිදුවන අතුරුදහන් කරවීම් පිළිබඳ සිදුවීම්ය. අනෙක් රටවල්, එනම්, සයිප්‍රසයේ අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කමිටුව වැනි කාර්යාල බලහත්කාරයෙන් අතුරුදහන් කරවීම් හා සෙබළුන් අතුරුදහන්වීම් යන ආකාර ද්විත්වයම ආවරණය කරනු ලැබේ.¹⁹

නිර්දේශය: ශ්‍රී ලංකා රජය මඟින් බලහත්කාරයෙන් හා ස්වේච්ඡාවෙන් තොරව සිදුකළ අතුරුදහන්වීම් සම්බන්ධයෙන් පවත්නා තොරතුරු සලකා බලා එම දෙවර්ගයම එකම ආයතනයකට යටත් කිරීමට හැකිදැයි තීරණය කළ යුතුය. ශ්‍රී ලංකාවේ අතුරුදහන්වීම් පිළිබඳව ඇති අති විශාල සිදුවීම් ප්‍රමාණයන් නිසා අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයේ විධානාත්මකභාවයට ක්‍රියාත්මකයේ අතුරුදහන් වූ සෙබළුන්ගේ සිදුවීම්ද ලබාදුනහොත් එවිට එම විශාල ප්‍රමාණයට නිසි පිළිගැනීමක් නොලැබෙනු ඇති බවට සැලකීමක් ඇත. ඒ අතරම, අතුරුදහන් වූ හමුදාභයටන්ගේ පවුල්වලින් පැන නගින ගැටළුවලටද අවධානයක් හිමිවිය යුතුය. සඳහන් කළයුතු වන්නේ, ඇතැම් සිදුවීම් සම්බන්ධව කළින් පැවති පරීක්ෂණ පැවැත්වීමේ කොමිසමේ ඇතැම් වාර්තා සහ වෙනත් විමර්ශනයන් සහාය කරගනිමින් අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයේ ඇතැම් වැඩකොටස්වල ප්‍රමාණය යම් තරමකට හෝ අඩුකරගත හැකිය. තවද, අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය පශ්චාත් උත්සාහයන් පිටපත් කිරීම් වැළැක්වීමට පියවර ගැනීම හා පෙර පැවැති විමර්ශනයන්හි තොරතුරු ලබා ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.

එසේම විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය සඳහන් කරනුයේ, බලහත්කාරයෙන් හා ස්වේච්ඡාවෙන් තොරව සිදු වූ අතුරුදහන්වීම් සම්බන්ධයෙන් වන විශාල සිදුවීම් ප්‍රමාණයට විශේෂ අවධානයක් ලබා දෙමින් අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලය කටයුතු කළයුතු බවයි. සියලු පවුල්වල දුක්ගැනවිලි පිළිගනිමින් වාර්ගිකත්වය, දේශභූමිකත්වය හා වෙනත් ලක්ෂණයන් බැහැර කරමින් සියලු දෙනාට නිසි අවධානයක් ලබා දිය යුතුමය.

4. ඇතැම් සිදුවීම් සඳහා නිකුත් කර ඇති මරණ සහතික අවලංගු කර ඒ සඳහා හා දක්නට නොමැතිබවට වූ සහතික නිකුත් කිරීමට බලය ලබාදෙන අන්තර්කාලීන විධිවිධාන අන්තර්ගත කිරීම.

අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාල පනත් කෙටුම්පතේ 13(1)(අ)(1),(2) හා (5) යන ප්‍රතිපාදන මඟින් 2010 අංක 19 දරන මරණ ලියාපදිංචි කිරීමේ (තාවකාලික විධිවිධාන) පනතේ ප්‍රතිපාදන අනුව අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයට අතුරු වාර්තා හා අවසන් වාර්තාවන්, දක්නට නොමැති බවට වූ සහතික නිකුත් කිරීමේ අරමුණු සලකා නිකුත් කිරීමට බලය ඇත.²⁰ මෙකී පනත පුද්ගලයන් ලියාපදිංචි කිරීමේ රෙජිස්ට්‍රාර්වරයා විසින් දක්නට නොමැති බවට වූ සහතික නිකුත් කිරීමට අවසර දිය හැකි ආකාරයට සංශෝධනයට නියමිතව ඇත.²¹ මරණ ලියාපදිංචි කිරීමේ (තාවකාලික විධිවිධාන) (සංශෝධන) පනත් කෙටුම්පතේ 8 (උ) ප්‍රතිපාදනය දක්වන්නේ දක්නට නොමැති බවට වූ සහතිකය නිකුත් කරනුයේ, පරීක්ෂණ පැවැත්වීමේ කොමිසම හා අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කොමිසම අදාළ පුද්ගලයා අතුරුදහන් වී ඇත හෝ අතුරුදහන් බව සොයාගත් අවස්ථාවන් වලදීය.

නිර්දේශය: දිස්ත්‍රික් රෙජිස්ට්‍රාර්වරයාගේ වාර්තාවේ නිර්දේශය 8 (උ) වගන්තියට අනුව අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් පිළිබඳ කාර්යාලයේ වාර්තාව එනම්, අදාළ පුද්ගලයා අතුරුදහන් වී ඇත හෝ අතුරුදහන් වීම යන්න මත පදනම් විය යුතු අතර දිස්ත්‍රික් රෙජිස්ට්‍රාර් විසින් තවත් පරීක්ෂණ සඳහා නියම නොකළ යුතුය.

එසේම, දැනට පවත්නා නීතියේ ප්‍රතිපාදනයන් (13 වන වගන්තිය බලන්න) මඟින් පෙනෙන්නේ පොලිසිය විසින් පවත්වන පරීක්ෂණයක් මඟින් මියගිය බවට සහතිකයක් නිකුත්කර ඇති පුද්ගලයෙක් තවමත් ජීවතුන් අතර සිටින බවට සොයාගත් විට එම සහතිකය නිෂ්ප්‍රභ වන බවයි. මෙම තත්වය දක්නට නොමැති බවට වූ සහතිකය බලාපොරොත්තු වන වින්දිතයන්ට එය ලබා ගැනීම අයුතු ලෙස ප්‍රමාද කරයි. ඒ අනුව, දැනටමත්

¹⁹<http://www.newsincyprus.com/news/19604/soldiers-sought-over-nicosia-mystery-grave>
²⁰බලන්න http://www.documents.gov.lk/files/act/2010/12/19-2010_E.pdf
²¹බලන්න http://www.documents.gov.lk/files/bill/2016/7/97-2016_E.pdf

අතුරුදහන් වූ පුද්ගලයන් සම්බන්ධයෙන් මරණ ලියාපදිංචි කිරීමේ (තාවකාලික විධිවිධාන) පනත යටතේ මරණ සහතික ලබාගෙන ඇති තැනැත්තන්ට නව නීතිය ක්‍රියාත්මක වන විටදී දක්නට නොමැති බවට වූ සහතිකය ලබා ගැනීමට හැකියාවක් ලැබෙන පරිදි විශේෂ අන්තර්කාලීන විධිවිධානයන් හඳුන්වාදිය යුතුය. එවන් තත්වයන් තුළ මරණ සහතිකය අවලංගු කර ඒ වෙනුවට දක්නට නොමැති බවට වූ සහතිකයක් ලබාදීමට හැකිවන පරිදි ප්‍රතිපාදනයක් තිබිය යුතුය.

නිර්දේශය: ඇතැම් සිදුවීම් සඳහා මරණ සහතිකය නිෂ්ප්‍රභ කරමින් ඒ වෙනුවට දක්නට නොමැති බවට වූ සහතිකයක් නිකුත් කිරීමට හැකිවන පරිදි බලය ලබා දෙන අන්තර්කාලීන විධිවිධානයන් හඳුන්වාදිය යුතුය.